Parakh
Research Journal Deptt. of Punjabi
Language & Literature
Lahore College for Women University
Lahore (Pakistan) Vol: 7
Jan. -June 2022, pp

ਪਾਰਖਿ
ਪੰਜਾਬੀ ਵਭਿਾਗ ਜਰਨਲ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬੀ
ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਾਹਤਿ
ਮਹਲਿਾ ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਲਾਹੌਰ ਕਾਲਜ, ਲਾਹੌਰ (ਪਾਕਸਿਤਾਨ)
ਲਈ: 7, ਜਨਵਰੀ-ਜੂਨ 2022, ਪੰਨੇ

ਡਾ. ਅਜੀਤ ਰਸੰਘ ਕੋਟਕਪੂਿ
ਡਾ. ਕਰ ਆਣ ਰਸੰਘ ਕਰ ਆਣ

ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਨਾ ਮੁੜਾਂ ਝਿੰਟੜੇ ਤੋਂ

Abstract

Heer Waris Shah tells us that Waris had a much bigger and noble goal in front of him in composing Heer. He advanced forward the classical Punjabi tradition and his whole story is structured around it . He differs from other classical poets by converting the philosophy to a social drama. He adopted the plot of a well known Punjabi folklore of Heer Ranjha. Being a keen and sensitive observer he could not stay silent about the social ills prevalent around him in his society. He used a host of characters of the story to bid his calling. These characters were living and acting in real lives around him. Until Heer’s marriage Ranjha had not negated the social boundaries because he was still hoping to get her. But after the marriage his hopes are dashed. He negates entirely and is done by going to jogi’s place having his ears pierced and wrapping himself in ashes. But having Ranjha refuse jogi’s advice to consider every young woman a sister or an elder a mother. Waris lays down and another condition of real knowledge. Real knowledge must be tested within the social order based on material evidence .Waris Shah made it clear that Panj Peers or Jogi may symbolize the human being's struggle, but they cannot change the course of history. It means that love may be a struggle to change society,but it does not guarantee social change.

ਹੀਂ ਿਝੇ ਦੇ ਰਕਸੇ ਨੂੰ ਬੈਂਤਾਂ ਰਵਚ ਰ ਖਣ ਤੋਂ ਪਰਹ ਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪਰੀਤ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਕਰਵਤਾ ਦੀ ਮਾ ਾ ਰਵਚ ਪੌਇਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਸੀ | ਇਹ ਕੰਮ ਕਨਿ ਵਾਰ ਆਂ ਰਵਚ ਦਮੋਦਿ (ਸਮਾਂ 1486 ਈ ਤੋਂ 1568 ਈ) ਦਾ ਨਾਮ ਸਾਰਆਿਂ ਤੋਂ ਉਪਿ ਆਓਂਦਾ ਹੈ | ਰਿਂ ਇਸੇ ੜੀ ਰਵਚ ਅਰਹਮਦ ਗੁਜਿ (ਸਮਾਂ 1692 ਈ) ,ਗੁਦਿਾਸ ਗੁਣੀ (ਸਮਾਂ 1706 ਈ),ਮੀਆਂ ਅਵਾਨ (ਸਮਾਂ 1710 ਈ) ਨਾਬੀਨਾ ਕਵੀ ਮੁਕਰਬ (ਸਮਾਂ 1746 ਤੋਂ 47 ਈ) ਆਓਂਦੇ

ਹਨ | ਸ਼ਾਇਦ ਅਹਮਦ ਗੁੱਜਿ ਪਰਹ ਾ ਕਵੀ ਸੀ ਰਜਸ ਨੇ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਬੈਂਤਾਂ ਰਵਚ ਰ ਰਖਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਧਤਿਪ੍ਰਿ ਰਪੁੱਛੋਂ ਮੁਕਰਬ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਹੁੱਥ ਇਸ ਰਕੁੱਸੇ ਉਪਿ ਅਜਮਾਇਆ ਰਜਸ ਨੂੰ ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਈ ਨਮੂਨਾ ਬਣਾਇਆ |1

ਅੁੱਜ ਹੀਿ ਪੰਜਾਬੀ ੋਕ ਅਵਚੇਤਨ ਦਾ ਕੇਂਦੀ ਰਹੁੱਸਾ ਹੈ | ਇਸੇ ਈ ਅੁੱਜ ਤਕ ਸੌ ਤੋਂ ਵੁੱਧ ਵਾਿ ਹੀਿ ਦਾ ਰਕੁੱਸਾ ਰ ਰਖਆ ਰਗਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਿੇ ਗੀਤਾਂ ਰਵਚ ਅਤੇ ੋਕ ਗੀਤਾਂ ਰਵਚ ਵੀ ਹੀਿ ਦਾ ਰਬੰਬ ਵਰਿਤਆ ਰਗਆ ਹੈ | ਹੀਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸਰਿਆਚਾਿ ਦੀ ਿੀੜਹ ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੈ | ਹੀਿ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਪੁੱਕੀ ਪਰੀਤ ਤੇ ਪੁਿਾਣੇ ਗੁੜ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪੁਿਾਣੀ ਤੇ ਰਮੁੱਠੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਦੇ ਸੋਮੇ ਵੀ ਉਤਨੇ ਹੀ ਡੂੰਘੇ ਅਤੇ ਰਵਸਰਤਰਤ ਹਨ |

ਅਨੇਕਾਂ ਰਕੁੱਸੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੀਿ ਦਾ ਕੇਂਦੀ ਸਥਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਰਕਸਮ ਨਾ ਹੀਿ ਨੂੰ ਿਿਝੇ ਕੌਂ ਖੋਹ ਹੀ ਈ ਹੈ ਰਕਉਂਰਕ ਅੁੱਜ ਹੀਿ ਨੂੰ ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਨਾ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵਾਰਸਿ ਤਕ ਹੀਿ ਨੂੰ ਪੁਜਰਦਆਂ ਉਸ ਹੀਿ ਨੂੰ ਅਮਿ ਕਥਾ ਮੰਰਨਆਂ ਜਾਣ ੁੱਗ ਰਪਆ ਸੀ | ਰਕਉਂ ਜੋ ਵਾਰਸਿ ਦੀ ਹੀਿ ਅੰਦਿ ਾ ਸਿ ਰਨਵੇਕ ਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਕਾਿਨ ਇਹ ਹੈ ਰਕ ਵਾਰਸਿ ਕੇਵ ਇੁੱਕ ਰਕੁੱਸਾਕਾਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਇੁੱਕ ਦਾਰਨਸ਼ਵਿ ਵੀ ਹੈ | ਹੀਿ ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਅਠਾਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸਰਿਆਚਾਿ ,ਆਰਿਥਕਤਾ ਅਤੇ ਿਜਨੀਤਕ ਰਦਰਸ਼ ਦਾ ਪਰਮਾਰਣਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ |

ਸਿ ਤੋਂ ਪੁਿਾਣੀ ਵਿਾਇਤ ਰਜਹੜੀ ਬ ੋਰਚਸਤਾਨ ਤੇ ਅਗਿਾਰਨਸਤਾਨ ਰਵਚ ਵੀ ਆਮ ਪਰਚਰ ਤ ਹੈ ਤੇ ਰਜਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਡੀ. ਮੈਂ ੋ ਨੇ ਅਸ ਅਬੀ ਰਵਚੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਵਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਕਿੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਜਸ ਦਾ ਹਵਾ ਾ ਡਾਕਟਿ ਮੋਹਨ ਰਸੰਘ ਨੇ ਵੀ ਰਦੁੱਤਾ ਹੈ ,ਉਹ ਹੀਿ ਬਾਿੇ ਇਸ ਤਿਾਂ ਸੰਕੇਤ ਰਦੰਦਾ ਹੈ

ਜਦੋਂ ਹੀਿ ਗੁਮਾਨਣ ਆਹੀ
ਸੁੱਰਦਆਂ ਸੁੱਦ ਨਾ ਦੇਂਦੀ |
ਸੁੰਜੀ ਇਸ਼ਕ ਕੀਤੀ ਦੀਵਾਨੀ ,
ਆਈ ਝ ਰਚੋਂਦੀ |
ਸ਼ੀਹਾਂ ਦੀ ਅਸਵਾਿੀ ਕਦਿੀ ,
ਨਾਗਾਂ ਚੋਟ ਮੋਂਦੀ |
ਮੁੱਕੇ ਦੇ ਰਵਚ ਰਡਠੀ ਫ਼ਕਾਿ ,
ੰਗਿ ਖੜੀ ਵੰਡੇਂਦੀ |2

ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਹਕਾਿ ਚਿਨਾ ਹੀਿ 1180 ਰਹਜਿੀ ਰਵਚ ਕੀਤੀ ਰਜਸ ਨੂੰ ਈਸਵੀ ਰਵਚ ਬਦ ਣ ਈ ਹੇਠ ਰ ਰਖਆ ਆਸਾਨ ਢੰਗ ਵਿਤ ਕੇ ਇਸ ਤਿਾਂ ਬਦਰ ਆ ਰਗਆ ਹੈ -

1180 ਰਹਜਿੀ =1180 ਦਾ 97% + 622
= 1144-45 + 622

= 1766-67 ਈਸਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕਿ ਰਬਕਰਮੀ ਰਵਚ ਤਬਦੀ ਕਿਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਰਵਚ 57 ਜੋੜ ਕੇ 1823 ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ | ਇਸ ਈ ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਹ ਕਾਵ ਰਕਸਾ 1180 ਰਹਜਿੀ ਅਥਿਾਤ 1767 ਈਸਵੀ ਜਾਂ ਰਬਕਿਮੀ 1823 ਰਵਚ ਰਿਚਆ ਦੁੱਰਸਆ ਹੈ | ਉਸ ਦੇ ਰ ਖੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ

ਸੰਨ ਯਾਗਿ ਸੈ ਅਸੀਆ ਨਬੀ ਰਹਜਤਿ,
ੰਮੇ ਦੇਸ ਦੇ ਰਵਚ ਰਤਆਿ ਹੋਈ |

ਜਦੋਂ ਰਕ ਕੁਝ ਹੁੱਥ ਰ ਖਤਾਂ ਿਵੇਂ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖੀ ਰਵਚ ਸਨ ਿਵੇਂ ਗਿਸਿੀ ਰਵਚ ਉਪ ਦਿ ਹੋਈਆਂ ਦੇ ਰ ਖਾਗੀਂ ਵੀ ਟਪ ਾ ਖਾ ਗਏ ਡਾਕਟਿ ਜੀਤ ਰਸੰਘ ਸੀਤ ਦੀ ਰਿਮਕਾ ਰਵਚ ਦਜਿ ਅਨੁਸਾਿ ਇੁੱਕ ਹੁੱਥ ਰ ਖਤ ਰਵਚ ਜੋ 1821 ਈਸਵੀ ਵਾ ੀ ਹੈ ਰਵਚ ਗੁਰਮੁਖੀ ਰਵਚ ਰ ਰਖਆ ਰਮਰ ਆ ਰਕ -

ਸੁਣ ਯਾਗਿ ਸੈ ਅਸੀਆਂ ,
ਬਤੀਆ ਸੰਮਤਾਂ ਤੇ ਰਹਜਤਿ
ਅਤੇ 1827 ਵਾ ੀ ਰ ਖਤ ਵਾ ੀ ਇਸ ਤਿਾਂ ਹੈ -
ਸੰਨ ਯਾਗਿ ਸੈ ਅਸੀਆਂ ਤਦੋਂ ਆਹਾ ,
ੰਮੇ ਦੇਸ ਦੇ ਰਵਚ ਹੀਿ ਹੋਈ|
ਅਠਾਗਿ ਸੈ ਬਤੀਆਂ ਸੰਮਤਾਂ ਦਾ ,
ਇਸੇ ਤਿਾਂ 1856 ਈਸਵੀ ਵਾ ੇ ਨੁਸਖੇ ਰਵਚ ਇਹੋ ਤਾਗੀਖ ਇੰਵ ਅੰਰਕਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ
ਦਰਹਸਤ ਸੌ ਅਸੀਏ ਬਣੀ ਰਹਜਤਿ
ਸਤਾਗਿ ਸੈ ਰਬਆਸੀਆਂ ਸੰਮਤ -
ਗਿਸਿੀ ਅੁੱਖਿਾਂ ਵਾ ੇ ਹੁੱਥ ਰ ਖਤ ਨੁਸਖੇ ਰਵਚ ਦੋਵੇਂ ਸੰਮਤਾਂ ਦੀਆ ਤਗੀਕਾਂ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀ ਜਾਪਦੀਆਂ -
ਸੰਨ ਯਾਗਿ ਸੈ ਅਸੀਆਂ ਨਬੀ ਰਹਜਗੀ ,
ਅਠਾਗਿ ਸੈ ਤੇ ਬੀਸੀਆਂ ਸੰਮਤਾਂ ਦਾ
ਇਸ ਪਰਕਾਿ ਇਕ ਹੋਿ ਵੀ ਪੁਿਾਣੇ 1834 ਈਸਵੀ ਰਵਚ ਗਿਸਿੀ ਅੁੱਖਿਾਂ ਰਵਚ ਰ ਖੇ ਕ ਮੀ ਨੁਸਖੇ ਰਵਚ ਇਹ ਤਾਗੀਖਾਂ ਇਓਂ ਰਮ ਿਆਂ ਹਨ -
ਸੰਨ ਰਹਜਗੀ ਸੈ ਯਾਗਿ ਸੀ ਤਦੋਂ ਆਹਾ
ਸਤਾਗਿ ਸੈ ਬਸਿ ਉਪੰਿਤ ਅੁੱਸੀ ,
ਗਿਜੇ-|

ਉਪੋਕਿਤ ਸਾਰਿਆਂ ਵੇਰਿਵਆਂ ਤੋਂ ਰਕਸੇ ਵੀ ਖੋਜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਸੇਧ ਨਹੀ ਰਮ ਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਈ ਹੀ ਸ਼ਾਇਦ ਇਨਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਤਗੀਖਾਂ ਰਵਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ |

ਪਿੰਤੂ ਇਸ ਗੁਥੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਾਇਬਰੇਗੀ ਰਵਚ ਡਾਕਟਿ ਮੋਹਨ ਰਸੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਤਨ ਸਦਕਾ ਪਾਰਕਸਤਾਨ ਤੋਂ ਉਚੇਚੇ ਤੌਿ ਤੇ ਮੰਗਵਾਏ ਗਏ ਗਿਸਿੀ ਅੁੱਖਿਾਂ ਵਾ ੇ ਕ ਮੀ ਨੁਸਖੇ (1844 ਵਾ ੀ ਰ ਖਤ) ਨੇ

ਸੁ ਝਾ ਰਦੁੱਤਾ | ਉਥੇ ਸਬੰਰਧਤ ਬੰਦ ਰਵਚ ਇਹ ਤਗੀਖਾਂ ਇੰਜ ਰਦਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰਮ ਿਆਂ ਰਜਨਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜਹ ਕੇ ਸਾਿੇ ਗਿਮ ਿਖੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ

ਸੰਨ ਯਾਗਿ ਸੈ ਅਸੀਆਂ ਸੀ ਨਬੀ ਰਹਜਤਿ ,
ੰਮੇ ਦੇਸ ਦੇ ਰਵਚ ਰਤਆਿ ਹੋਈ ,
ਅਠਾਗਿ ਸੌ ਤੇਈਸੀਆਂ ਸੰਮਤਾਂ ਦਾ ,
ਗਿਜੇ ਰਬਕਰਮਜੀਤ ਦੇ ਸਾਿ ਹੋਈ |

ਰਪਆ ਦੇਸ ਦੇ ਰਵਚ ਹੈ ਬਹੁਤ ੀਾ ,
ਹਰ ਰਕਸੇ ਦੇ ਹੁੱਥ ਤ ਵਾਰ ਹੋਈ |
ਜਦੋਂ ਦੇਸ ਦੇ ਜੁੱਟ ਸਦਾਿਰ ਹੋਏ ,
ਘੌਂ ਘੀ ਨਵੀ ਸਕਿਾਰ ਹੋਈ |
ਅਸ਼ਿਾਂ ਖ਼ਿਾਬ ਕਰਮਨ ਤਾਜ਼ੇ,
ਰਜ਼ਮੀਦਾਿਰ ਨੂੰ ਵੁੱਡੀ ਬਹਾਿਰ ਹੋਈ |
ਚੌਂ ਚੌਧੀ ,ਯਾਨਿੀ ਪਾਕ ਦਾਮਨ ,
ੁਤਿ ਮੰਡ ੀ ਇਕ ਤੋਂ ਚਾਿਰ ਹੋਈ |

ਇਸ ਰਵਚ ਰਹਜੀ ਸੰਮਤ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਰਬਕ ਰਬਕਰਮੀ ਸੰਮਤ ਜਹਿਦਾ ਅੰਕਰੜਆਂ ਰਵਚ ਵੀ ਰਦੁੱਤਾ ਹੋਇਆ ਅਸ ਰਵਚ ਠੀਕ ਬੈਠਦਾ ਹੈ | ਉਪਿਰ ਅੰਕਰੜਆਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਿਰ ਕੇ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਰ ਰਦਤੀ ਗਈ ਹੈ | ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਰਗਆ ਰਕ ਵਾਰਸਿ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚਿਨਾ ਨੂੰ 1180 ਰਹਜੀ,ਅਥਿਾਤ ਸੰਮਤ 1823 ਰਬਕਰਮੀ ਜਾਂ 1767 ਈਸਵੀ ਰਵਚ ਰ ਖੀ ਗਈ ਸੀ |3

ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਰਜਸ ਵੇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਿਰ ਰਕਸਾਨ ਰਵਦੋਂਹ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾ ੀਂ ਹਿੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਜਵਾਨ ਹੋਇਆ ਉਸ ਵੇ ਰਕਸਾਨ ਰਮਸ ਸਦਾਿਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਤਾਕਤ ਫ਼ੜ ਚੁਕੇ ਸਨ |ਮੁਗ ਾਂ ਦੀ ਕੇਂਦੀ ਸਤਾ ਦੀ ਤਾਕਤ ਟੁੱਟ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਗਗਿ ਮੁਗ ਾਂ ਹੁੱਥੋਂ ਰਨਕ ਚੁਕਾ ਸੀ |ਇਥੇ ਸਦਾਿਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਟਕਿਾਅ ਰਸਖਾਂ ਨੂੰ ਛੋਹਣ ੱਗਾ ਕੁਝ ਜੁੱਟ ਸਦਾਿਰ ਰਸੁੱਖ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੁਸ ਮਾਨ ਵੀ ਸਨ | ਬਹੁਤੇ ਜਾਗੀਦਾਿਰ ਚੌਧੀ ਸਦਾਿਰ ਮੁਸ ਮਾਨ ਸਨ ਪਿੰਤੂ ਹੇਠ ੀ ਰਕਸਾਨੀ ਰਵਚ ਮੁਸ ਮਾਨਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਨਿ ਉਹ ਉਤਨੇ ਤਾਕਤਵਿਰ ਨਹੀ ਸਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਰਜਤਨੇ ਰਸੁੱਖ ਸਦਾਿਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ | ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਰਕੁੱਸਾ ਹੀਿ ਅੰਦਿਰ ਜੁੱਟ ਸੁੱਰਆਿਚਾਿਰ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਉਘਾੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਦਿਾ ਹੈ |

ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਜਨਮ ਜੰਰਡਆ ਾ ਸ਼ੇਿ ਖਾਨ ਰਜ਼ ਾ ਸ਼ੇਖੂਪੁਿ ਪਰਹ ਾਂ ਗੁਜਾਿਂਵਾ ਾ ਰਵਚ 1720 ਈਸਵੀ ਰਵਚ ਹੋਇਆ ਸੀ |ਆਪਣੀ ਮੁਢ ੀ ਰਸਰਖਆ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਪੰਡ ਰਵਚ ਹੀ ਗਰਰਹਣ ਕੀਤੀ | ਮੁਸ ਮਾਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਿਰ ਸਯਦ ਘਿਾਣਾ ਪਰੜਹਆ ਰ ਰਖਆ ਘਿਾਣਾ ਸਮਰਝਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਵੀ ਇਸ ਸਯਦ

ਘਿਾਣੇ ਨਾ ਸਬੰਰਧਤ ਸੀ |ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਸਯਦ ਮੁਹੰਮਦ ਅ ਮੁੱਕੀ ਦਾ ਉਤਿਾ ਅਰਧਕਾਿੀ ਸੀ ਰਜਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਿਰ ਸਯਦ ਬਦੂਦੀਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁੱਦੀ ਸੰਿਾ ੀ ਸੀ |ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਰਪਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁ ਸ਼ੇਿ ਸ਼ਾਹ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਕਮ ਬਾਨੂ ਸੀ | ਉਸ ਦੇ ਮਾਪੇ ਉਸ ਵਕ਼ਤ ਅੁੱ ਾਹ ਨੂੰ ਰਪਆਿੇ ਹੋ ਗਏ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਹਾ ੇ ਛੋਟੀ ਉਮਿਰ ਰਵਚ ਹੀ ਸੀ |

ਉੱਚ ਦਜਿੇ ਦੀ ਰਵਰਦਆ ਦੀ ੜ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ ਉੱਚ ਰਸਰਖਆ ਈ ਕਸੂਿਰ ਰਵਚ ਮੌ ਵੀ ਗੁ ਾਮ ਮਤਿਜ਼ੀ ਦੇ ਮਦੱਿਸੇ ਰਵਚ ੇਿਜਆ ਰਗਆ | ਅਕਿਮ ਸ਼ੇਖ ਦੇ ਅਨੁਸਾਿਰ ਇਹ ਮਦਿਸਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਵਸ਼ਵ ਰਵਰਦਆ ੇ ਦਾ ਦਜਿ ਾ ਿਖਦਾ ਸੀ | ਪਿੰਤੂ ਮਦਿਸਾ ਤਾਂ ਮੁੱਠ ਦੇ ਪੁੱਧਿਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਰਜਥੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਰਸਰਖਆ ਰਦਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਈ ਮਦਿਸਾ ਰਵਸ਼ਵ ਰਵਰਦਆ ਾ ਤਾਂ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ | ਕਸੂਿਰ ਸ਼ਰਹਿਰ ਅੰਦਿਰ ਪਰਤੀਿਧੀ ਰਧਾਿਂ ਤਕਿ ਦੀ ਗੁੱ ਕਰਿਦਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸ਼ਰਹਿਰ ਰਵਚ ਬਹੁਤ ਤਿਾਂ ਦੇ ਰਵਰਗਆਨਾਂ ਨਾ ਸਬੰਰਧਤ

ਰਸਰਖਆ ਵੀ ਰਦੁੱਤੀ ਜਾਇਆ ਕਦਿੀ ਸੀ | ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਮਕਾ ੀ ਬਾਬਾ ਬੁ ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਵੀ ਕਸੂ ਿਰਵਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ | ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਰਹਿ ਕਸੂ ਿਅੰਦਿ ਹੀ ਆਪਣਾ ਰਗਆਨ ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਹਰਥਆਉਂਦਾ ਹੈ |

ਰਜਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤ ਰਮੁੱਤਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀਿ ਦਾ ਰਕੁੱਸਾ ਰ ਖਣ ਈ ਆਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਮਾ ਕ ਹਾਂਸ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਰਜਹੜਾ ਝੰਗ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੈ | ਇਹ ਵੀ ਸੰਿਵ ਹੈ ਰਕ ਸ਼ਾਇਦ ਵਾਰਸਿ ਝੰਗ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰੇ ਦੀ ੂਗਿੋਰ ਕ ਸਰਥਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਿਾਂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਹੀਿ ਤੇ ਿਾਂਝੇ ਰਵਚ ੀ ਪੀਢੀ ਗੰਢ ਨੂੰ ਅਤੇ ਬੇਰ ਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ੂਗਿੋਰ ਕ ੂਪਿ ਰਵਚ ਸਮਝ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਾਨਿ ਉਹ ਤਖ਼ਤ ਹਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਿਾਂਝਆਂ ਦੀ ਖੂਬਸੂਿਤੀ ਅਤੇ ਨਕਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਦਿਾ ਹੈ | ਯਾਿਾਂ ਵ ੋਂ ੀਖੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਇਸ ਤਿਾਂ ਕ ਮ ਬੁੱਧ ਕਦਿਾ ਹੈ ਰਕ

> ਯਾਿਾਂ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਆਣ ਸੁਆ ਕੀਤਾ ,
> ਇਸ਼ਕ ਹੀਿ ਦਾ ਨਵਾਂ ਬਣਾਈਏ ਜੀ |
> ਏਸ ਪਰੇਮ ਦੀ ਝੋਕ ਦਾ ਸਿ ਰਕਸਾ ,
> ਜੀਿਿ ਸੋਹਣੀ ਨਾ ਸੁਣਾਈਏ ਜੀ |
> ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਸੁੱਜਣਾ ਰਪਆਰਆਿ ਦਾ ,
> ਰਕੁੱਸਾ ਅਜਬ ਬਹਾਿ ਦਾ ਜੋਰੜਆ ਏ |
> ਰਕਿਾਿ ਜੋੜ ਰਕ ਖੂਬ ਦਿੁੰਸਤ ਕੀਤਾ ,
> ਨਵਾਂ ੂੰਗ ਗੁ ਾਬ ਦਾ ਤੋਰੜਆ ਏ |4

ਵਾਰਸਿ ਦੀ ਹੀਿ ਨੂੰ ਕੇਵ ਰਕਸਾਕਾਿੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀ ਕਦਿਾ ਇਸੇ ਕਾਨਿ ਉਸ ਦੀ ਹੀਿ ਕਥਾ ਰਵਚ ੀ ਹੀਿ ਨਹੀ ਹੈ ,ਰਕਉਂ ਜੋ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਹੀਿ ਿਾਂਝੇ ਦੇ ਰਕਸਾ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਰਹ ਾਂ ਵੀ ਰ ਰਖਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ | ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਗਆਨ ਦੇ ਸੰਦ ਵਿਤ ਕੇ ਹੀਿ ਨੂੰ ਤਿਾਸ਼ ਕੇ ਇਕ ਚਟਾਨ ਰਵਚੋਂ ਕੁੱਢਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਦਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਅੰਦਿ ਖੁੱ ਪਾ ਹਿੀ ਹੀਿ ਨੂੰ ਇਕ ਤਾਕਤਵਿ ਹੀਿ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਦਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਿਾਂਝੇ ਨੂੰ ਇਕ ਕਮਜ਼ੋਿ ਪਾਤਿ ਵਜੋਂ ਪਰਗਟ ਕਦਿਾ ਹੈ ਰਜਸ ਦੇ ਅੰਦਿ ਮਦਿਾਵੀ ਹੈਂਕੜ ਹੈ ਅਤੇ ਉਤਿ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਦ ੀ ਾਂ ਤੋਂ ਰਕਨਾਿਾ ਕਿ ਆਪਣਾ ਮਦਿਾਵਾਂ ਪੁੱਖ ਹੀ ਰਵਖਾਉਂਦਾ ਹੈ | ਜਦੋਂ ਰਕ ਬਹੁਤ ਸਾਿੇ ਰਵਚਾਿਵਾਨ ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਨਾਿੀ ਰਵਿੋਧੀ ਗਦਿਾਨਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੁਖਿ ਤੰਤਿ ਵ ਝੁਕਾਅ ੱਖਿਦਾ ਦਸਦੇ ਹਨ | ਪਿੰਤੂ ਸੰਤ ਰਸੰਘ ਸੇਖੋਂ ਦੇ ਮੁਤਾਰਬਕ ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਵ ੋਂ ਵਿਤੀ ਗਈ ਸ਼ਬਦਾਵ ੀ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਪਾਤਿਾਂ ਦੁਆਿਾ ਬੋ ੀ ਹੋਈ ਹੈ | ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਰਸੰਘ ਸੇਖੋਂ ਹੀਿ ਵਾਰਸਿ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਿਦਆਂ ਜੀਤ ਰਸੰਘ ਸੀਤ ਅਤੇ ਹੋਿ ਸੰਪਾਦਕਾਂ ਦੀ ਤਿਾਂ ਬੈਂਤ ਨੰਬਿ ਨਹੀ ਰਦੰਦਾ ਸਗੋਂ ਮੁਕਾ ਮਾਕਾਿ ਦਾ ਨਾਂ ਦੇ ਰਹਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਜਥੇ ਵਾਰਸਿ ਸੂਤਧਾਿ ਵਜੋਂ ਆਪ ਰਟਪਣੀ ਕਦਿਾ ਹੈ | ਵਾਰਸਿ ਦਾ ਨਾਿੀ ਰਵਿੋਧੀ ਹੋਣਾ ਦਸਣ ਵਾਰ ਆਂ ਦਾ ਪੁੱਖ ਕਮਜ਼ੋਿ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਾਰਸਿ ਹੀਿ ਅਤੇ ਸਰਹਤੀ ,ਰਜਹੜੇ ਰਕੁੱਸੇ ਦੇ ਦੋ ਪਾਤਿ ਹਨ ,ਵ ੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਤਕਿ ਅਤੇ ਰਸੜਿ ਪੁੱਖੋਂ ਪਰਿਵਸ਼ਾ ੀ ਦਸਿਾਏ ਗਏ ਹਨ | ਉਸ ਸਮੇਂ ਔਿਤ ਗੁ ਾਮ,ਚਰ ੱਤਿਾਂ ਨਾ ਿਿਪੂਿ,ਅਤੇ ਦਾਸੀ ਆਰਦ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾ ਦਸਿਾਈ ਜਾ ਹਿੀ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਔਿਤਾਂ ,ਹੀਿ ਅਤੇ ਸਰਹਤੀ ਆਪਣੀਆਂ ਦ ੀ ਾਂ ਨਾ ਕਾਇ ਕਿ ਪੁਖਿਤੰਤਿ ਨੂੰ ਹੀਣਾ ਕਿ ਰਦੰਦੀਆਂ ਹਨ | ਇਸ ਤਿਾਂ ਵਾਰਸਿ ਆਪਣੀ ਫ਼ਕਿਾਂ ਵਾ ੀ ਪਰੰਪਿਾ ਕਾਇਮ ੱਖਿਦੇ ਹੋਏ ਔਿਤ ਨੂੰ ਇਕ ਦਾਸੀ ਦੇ ੂਪਿ ਰਵਚ ਨਾ ਦਸਿਾ ਰਕ ਮਦਿਾਂ ਦੇ ਬਿਾਬਿ ਕਦਿਾ ਹੈ| ਵਾਰਸਿ ਦਾ ਹੀਿ ਨੂੰ ਪਰਗਟ ਕਨਿ ਦਾ ਮਕਸਦ ਵੀ ਔਿਤ ਨੂੰ ਇਕ ਸੌਂਗ ਯੋਗ ਵਸਤੂ ਨਾ ਰਵਖਾ ਕੇ ,ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਅਜੇਹੀ ਔਿਤ ਵਜੋਂ ਰਵਖਾਉਣਾ ਹੈ ਰਜਸ ਰਵਚ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਦਿ ਚੁਣ ਸਕਣ ਦਾ ਹੁੱਕ ਹੋਵੇ | ਇਹ ਹੁੱਕ ਇਸ ਾਮ ਦੇ ਅੰਦਿ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਰਜਹੜਾ ਉਸ ਵੇ ੇ ਤਕ ਕੇਵ ਇਕ ਸਿਮ ਮਾਤਿ ਹੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਰਗਆ ਸੀ |

ਵਾਰਸਿ ਦੀ ਕਰਵਤਾ ਰਕਉਂਰਕ ੈਕਸੀਕ ਅਥਿਾਂ ਰਵਚ ਬੁੱਝੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਰਜਵੇਂ ਮੁੱਧਕਾ ੀ ਕਰਵਤਾ ਰਵਚ ਅਕਸ ਾ ਰਮ ਦਾ ਹੈ | ਇਸੇ ਕਾਨਿ ਹੀਂ ਵਾਰਸਿ ਦੇ ਰਵਚ ਬਹੁਤ ਸਾਂ ੇ ਰਬੰਬ ਰਸਜਿ ੈਂਦੀ ਹੈ ਰਜਨਹਾਂ ਨੂੰ ਰਵਦਵਾਨ ੈਕਸੀਕ ਅਥਿਾਂ ਿਹੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਰਸ਼ਸ਼ ਕਦਿੇ ਹਨ ਪ ੰਤੂ ਵਾਰਸਿ ਦੇ ਰਬੰਬਾਂ ਰਵਚ ੀ ਤਾਜ਼ਗੀ ਦੀ ਮਾ ਬਹੁ ਰਦਸ਼ਾਵੀ ਹੈ ਰਜਵੇਂ ਵਾਰਸਿ ਇਕ ਸ਼ਬਦ 'ਡੰਬਾ' ਵਤਿਦਾ ਹੈ ,ਰਜਹੜੀ ਮੁੱਛੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਮ ਛੱਪੜਾਂ ਰਵਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪ ਜੀਤ ਰਸੰਘ ਸੀਤ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਜੜਹ ਤਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੋਇਆ ਡੰਬੜੀ ਹੀ ਵਤਿ ਰਦੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰੋ ਰਪਆਿ ਰਸੰਘ ਪਦਮ ਡੰਬੋਂ ਦੀ ਜਗਹ ਨੁੱਢੜੇ ਵਤਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪ ਸੰਤ ਰਸੰਘ ਸੇਖੋਂ ਡੰਬੋਂ ਹੀ ਵਤਿਦਾ ਹੈ ਰਕਉਂ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਰਪਛੋਕੜ ਪੇਂਡੂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸੁੱਰਆਿਚਾ ਅੰਦ ਡੰਬੋਂ ਦਾ ਮਹੁੱਤਵ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ |ਇਸ ਈ ਉਹ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾ ਕਦਿਾ ਹੈ |

ਡੰਬਾ ਪੰਜਾਬ ਰਵਚ ਵੁੱਡੀ ਰਗਣਤੀ ਰਵਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ | ਇਹ ਨ ਮਾਛੀ ਹੈ ਵਾਰਸਿ ਿਝੇ ਨੂੰ ਤਖ਼ਤ ਹਜ਼ਾਰੇ ਦਾ ਡੰਬਾ ਕਰਹ ਰਹਿਾ ਹੈ ਰਕਉਂਰਕ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਰਕ ਿਝੇ ਦੀ ਤਸ਼ਬੀਹ ਨ ਨਾ ਹੀ ਰਦੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ | ਡੰਬਾ ਨ ਵੀ ਹੈ ,ਤਾਕਤਵ ਵੀ ਹੈ,ਅਤੇ ਹੁੱਡੀਆਂ ਨਾ ਰਿਆ ਹੋਇਆ ਵੀ ਹੈ | ਉਹ ਿਵਾਂ ਤਿੀ ਾ ਜਵਾਨ ਹੈ | ਇਸ ਚੁਸਤ ਨ ਮੁੱਛੀ ਨੂੰ ਫ਼ੜਨਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ | ਇਸੇ ਕਾਨਿ ਮਛੇ ਤਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਰਬਕ ਜਾ ਦੇ ਿਗ ਰਵਚ ਤਬਦੀ ੀ ਕਦਿੇ ਰਿਹੰਦੇ ਹਨ |ਹ ਤਿ ਰਵਚ ਜਾ ਦੇ ਿਗ ਦੀ ਤਬਦੀ ੀ ਚੁਸਤ ਡੰਬੋਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਈ ਹੈ |ਵਾਸੀ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਰਤੁੱਖੀ ਨਜ਼ ਇਕ ਸਤ ਦੇ ਰਬੰਬਾਂ ਰਵਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਨੂੰ ਪਿਮਾਨ ਕਨਿ ਦੀ ਤਾਕਤ ਖਿਦੀ ਹੈ | ਵਾਰਸਿ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਵਚ -

> ਏਸ ਤਖ਼ਤ ਹਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਡੰਬੋਂ ਨੂੰ ,
> ਿਗ -ਿਗ ਦੀਆਂ ਜਾ ੀਆਂ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ |

ਇਸੇ ਤ ਜਦੋਂ ਉਹ 'ਨੁੱਕ ਅ ਫ਼ ਹੁਸੈਨੀ ਦਾ ਰਪਪ ਾ ਸੀ ' ਆਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹੀ ਦੇ ਨੁੱਕ ਦੀ ਨੋਕ ਨੂੰ ਰਤੁੱਖਾ ਬਣਾਉਣ ਈ ਹਜ਼ਤਿ ਇਮਾਮ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਤ ਵਾ ਦੀ ਨੋਕ ਨੂੰ ਰਪਪ ਾ ਨਾ ਤਸ਼ਬੀਹ ਰਦੰਦਾ ਹੈ | ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਤ ਰਮਥ ਸਾਂ ਰਗਆਨ ਇਰਤਹਾਸ ਅਤੇ ਰਕੁੱਤੇ ਦੀਆਂ ਬੀਕੀਆਂ ਆਰਦ ਨਾ ਨਕੋ ਨੁੱਕ ਿਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ | ੇਖਕ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਰਕ ਉਹ ਰਕੁੱਸਾ ਕਾਵ ਰਵਚ ਰਚੰਤਨ ਿ ਕੇ ਵਾਸਤਰਵਕ ਜਗਤ ਈ ਨਵੀਆਂ ਪੈੜਾ ਰਸਜਿ ਰਹਿਾ ਹੈ |

ਵਾਰਸਿ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਾ ਆਪਣੀ ਹੀ ਰਵਚ ਰ ਰਖਆ ਹੈ ਰਕ ਰਕਸ ਤ ਹੀ ਬਹਾਦ ੀ ਨਾ ਇੁੱਕ ੀਆਂ ਹੀ ਮਦਿਾਂ ਨਾ ੋਹਾ ੈ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ | ਜਦੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸਹੇ ੀਆਂ ਨਾ ਕੈਦੋਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਚਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ

> ਹੀ ਆਰਖਆ ਵਾੜ ਕੇ ਿ ਹੇ ਅੰਦ ,
> ਗੁੱ ਪਾਏ ਸਾ ਮੂੰਹ ਘੁਟ ਘੁੱਤੋ ,
> ੈ ਕੇ ਕੁਤਕੇ ,ਕੁਢਣੇ ਮਾਛੀਆਂ ਦੇ ,
> ਧੜਾ ਧੜ ਹੀ ਮਾ ਕੇ ਕੁੱਟ ਘੁੱਤੋ |
> ਟੰਗੋਂ ਪਕੜ ਕੇ ੁੱਕ ਰਵਚ ਪਾ ਜੁੱਤੀ ,
> ਰਕਸੇ ਟੋਇੜੇ ਦੇ ਰਵਚ ਸੁੱਟ ਘੁੱਤੋ |
> ਮਾ ਏਸ ਨੂੰ ਾਏ ਕੇ ਅੁੱਗ ਝੁੱਗੀ ,
> ਸਾੜ ਬਾ ਕੇ ਚੀਜ਼ ਸੁੱਟ ਘੁੱਤੋ |5

ਰਜਸ ਵੇ` ਹੀਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਉਸ ਨੂੰ ਝਿੜੇ ਤੋਂ ਵਜਿਦੇ ਹਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀਂ ਦੀ ਾਂ ਨਾ ਆਪਣੀ ਅੰਮਾਂ ਨੂੰ ਅਸ ੀਅਤ ਦਸਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨਹਾਂ ਤਕਿਾਂ ਰਵਚ ਆਪਣੀ ਮਜ਼ਿੀ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਵਚ ਦਸਿਾ ਹਿੀ ਹੈ ਰਜਸ ਰਵਚ ਦ ੋਸ਼ੀ ਦਾ ਬਾਖੂਬੀ ਪਰਗਟਾ ਕੀਤਾ ਰਗਆ ਹੈ

ਅੰਮਾਂ ਬੁੱਸ ਕਿ ਗਾ ੀਆਂ ਦੇਹ ਨਾਹੀਂ ,
ਗਾ ਹ ਰਦਆਂ ਵੁੱਡੜਾ ਪਾਪ ਆਵੇ |
ਨੀਹ ੁੰਬਿ ਦੀ ਪੁੱਟਣੀ ਬਹੁਤੀ ਔਖੀ ,
ਧੀਆਂ ਮਾਰਿਆਂ ਵੁੱਡਾ ਸਪਿ ਆਵੇ |
ੈ ਜਾਵੇ ਮੈਨੂੰ ਯਿਾ ਰਪੁੱਟੜੀ ਨੂੰ ,
ਕੋਈ ਗ਼ੈਬ ਦਾ ਸੂ ਰਕ ਤਾਪ ਆਵੇ |
ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਨਾ ਮੁੜਾਂ ਝਿੰਟੜੇ ਤੋਂ ,
ਿਵੇਂ ਬਾਪ ਦੇ ਬਾਪ ਆਵੇ |6

ਹੀਂ ਦੀ ਦ ੋਸ਼ੀ ਇਸ ਬੈਂਤ ਰਵਚ ਵੀ ਪਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਹੀਂ ਆਖਦੀ ਝਿਣਾ ਬੁਿਾ ਹੋਇਆ ,
ਏਥੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਚੁੱ ਜੇ ਚ ਣਾ ਈ |
ਦੋਵੇਂ ਉੱਠ ਕੇ ਮੰੜੇ ਹਿ ਪਈਏ ,
ਕੋਈ ਅਸਾਂ ਨੇ ਦੇਸ ਨਾ ਮ ਣਾ ਏ |7
ਝਿਾ ਇਸ ਦਾ ਉਤਿ ਬੜੇ ਸ ੀਕੇ ਨਾ ਰਦੰਦਾ ਰਵਖਾਇਆ ਰਗਆ ਹੈ -
ਹੀਂ ਇਸ਼ਕ ਨਾ ਮੂ ਸਵਾਦ ਦੇਂਦਾ,
ਨਾ ਚੋਿੀਆਂ ਅਤੇ ਉਧਾਰ ਆਂ ਦੇ |
ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਸਰਿ ਸਿ ਜਾਣਦੇ ਨੀ ,
ਐਬ ਖੋਰਟਆਂ ਰਿਨਆਂ ਵਾਰ ਆਂ ਦੇ | 8

ਉਸ ਵੇ` ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਵ ੋਂ ਰਵਆਹ ਕਵਿਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਔਤਿ ਵ ੋਂ ਰਸ਼ਿਤਾ ਕਬੂ ਕਨਿ ਈ ਰਕਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ | ਪਿੰਤੂ ਜਦੋਂ ਹੀਂ ਵ ੋਂ ਰਨਕਾਹ ਈ ਜ਼ਿਾਮੰਦੀ ਜ਼ਾਹਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾ ਕਾਜ਼ੀ ਆਪਣਾ ਸੈਿ ਾ ਦੁੱਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਜਬਦਿਸਤੀ ਰਨਕਾਹ ਕਨਿ ਦੀ ਸ ਾਹ ਰਦੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਾਰਸਿ ਨੇ ਇਸ ਤਿਾਂ ਦਸਿਾਇਆ ਹੈ

ਕਾਜ਼ੀ ਆਖਦਾ ਇਹ ਜੇ ਤੋੜ ਪੁੱਕਾ,
ਹੀਂ ਝਗਰੜਆਂ ਨਾ ਨਾ ਹਾਿਦੀ ਹੈ|
ਰ ਆਉ ਪੜਹੋ ਰਨਕਾਹ ਮੂੰਹ ਬੰਨਹ ਇਸਦਾ,
ਰਕਸਾ ਕੋਈ ਸਿਾਦ ਗੁਜ਼ਾਿਦੀ ਹੈ |
ਛੁੱਡ ਮਸਜਦਾਂ ਵੇਹੜੇ ਰਵਚ ਜਾਈ ਵੜਦੀ ,
ਛੁੱਡ ਬੁੱਕੀਆਂ ਸੂਿੀਆਂ ਚੜਹਦੀ ਹੈ |
ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਮਧਾਣੀ ਹੈ ਹੀਂ ਜੁੱਟੀ,
ਇਸ਼ਕ ਦਹੀ ਦਾ ਰਘਓ ਰਨਤਾਿਦੀ ਹੈ |9

ਞਿੜੇ ਨੂੰ ਹੀਂ ਤਕ ਪੁੱਜਣ ਈ ਜੋਗ ਧਾਨਿ ਕਨਿਾ ਰਪਆ | ਉਸ ਨੇ ਜੋਗ ਕਬੂ ਕੀਤਾ ਰਕ ਇਸ ਪੁੱਜ ਹੀਂ ਨੂੰ ਰਮ ਸਕੇਗਾ ਪੰਤੂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਸਰਖਆ ਰਦਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਰਸਰਖਆ ਸੁਣ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਸ ੀਅਤ ਦੱਸੀ ਰਕ ਉਸ ਨੇ ਜੋਗ ਧਾਨਿ ਰਕਉਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵਨਿਣ ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਵੱ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦ ਵਤਿ ਕੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ -

ਸਾਬਤ ਹੋਏਂ ਗੋਟੜੀ ਸੁਣੀ ਨਾਥਾ ,
ਕਾਏ ਝੁਗੜਾ ਚਾਏ ਉਜਾੜਦਾ ਮੈਂ |
ਜੀਂ ਇਸ਼ਕ ਥੋਂ ਹਿ ਜੇ ਚੁੱਪ ਮੋਗੀਂ ,
ਕਾਏ ਏਡੜੇ ਪਾੜਨੇ ਪਾੜਦਾ ਮੈਂ |
ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਕੰਨ ਤੂੰ ਪਾੜ ਮਗੇਂ ,
ਏਹ ਮੁੰਦੀਂ ਮੂ ਨਾ ਸਾੜਦਾ ਮੈਂ |
ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਸਣੋਂ ਮਨਹਾ ਕਨਿਾ,
ਤੈਂ ਰਟ ਤੇ ਧਾਂ ਨਾ ਮਾਦਿਾ ਮੈਂ |10

ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮੁਤਾਰਬਕ ਇਸ਼ਕ ਇਸ ਸੰਸਾਂ ਦਾ ਆਰਦ ਮੂ ਹੈ ਬੱਿ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਇਸ਼ਕ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਸਾਜੀ | ਆਪਣੀ ਵੱ ਰ ਖੀ ਹੀਂ ਦੀ ਸ਼ੁਆਿਤ ਵਾਰਸਿ ਨੇ ਇਸ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ -

ਅਵੱੁ ਹਮਦ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਰਵਦਿ ਕੀਚੈ ,
ਇਸ਼ਕ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਗ ਦਾ ਮੂ ਮੀਆਂ |
ਪਰਹ ਾਂ ਆਪ ਹੀ ਬੱਿ ਨੇ ਇਸ਼ਕ ਕੀਤਾ ,
ਮਾਸ਼ੂਕ ਹੈ ਨਬੀ ਸ਼ੂ ਮੀਆਂ |11

ਇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਰਜੰਦਗੀ ਦਾ ਅਸ ਸਵਾਦ ਮੰਰਨਆ ਰਗਆ ਹੈ ਇਸ ਨਾ ਨਾ ਕੇਵ ਜੀਵਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਕ ਰਮੁੱਠਾ ਂਗ ਗਦਾ ਹੈ ਰਜਸ ਨਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਵਾਦ ਬੁੱਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ | ਇਹ ਰਕਸੇ ਰਵ ਂ ਬੱਿ ਦੇ ਰਪਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਇਸ਼ਕ ਪੀ ਂ ਫ਼ਕੀ ਂ ਦਾ ਮਤਿਬਾ ਹੈ ,
ਮਦਿ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਾਂ ਜੀਂੁ ਮੀਆਂ |12

ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਨਾ ਮਦਿ ਦੇ ਰਦ ਾਂ ਦਾ ਬਾਗ ਰਖੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦੱ ਬਹਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਰਖੇ ਰਤਨਾ ਦੇ ਬੈਗ ਕੂ ਬ ਅੰਦ ਂ,
ਰਜਨਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ਼ਕ ਕਬੂ ਮੀਆਂ |13

ਇਸ਼ਕ ਰਵਚ ਮਾਂ ਖਾ ਕੇ ਉੱਠ ਖੜੋਦਾਂ ਹੈ ਉਹ ੀ ਂ ਕੇ ਹਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁੱਸਦਾ ਹੁੱਸਦਾ ਹੀ ਂਰਿੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ |ਅਰਜਹਾ ਇਸ਼ਕ ਪਰਹ ੀ ਮਾਂ ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸੁੱਜਪਰਹੋਂ ਦਾ ਣ ਤੋਂ ਬਰ ਹਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦਾ ਈ ਆਪਣੇ ਮਸ਼ੂਕ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਦਿਾ ਹੈ -

ਕੂਕੇ ਮਾਂ ਹੀ ਮਾਂ ਤੇ ਪਕੜ ਛਮਕਾਂ ,

ਪਾਰਿ ਆਦਮੀ ਤੇ ਕਰਹਵਿਾਨ ਹੋਈ |
ਜਿੜੇ ਉੱਠ ਕੇ ਆਰਖਆਂ 'ਵਾਹ ਸੁੱਜਣ ',
ਹੀਿ ਹੁੱਸ ਕੇ ਤੇ ਮੇਹਬਿਾਨ ਹੋਈ | 14

ਅੁੱਖਾਂ ਿੱਗਣ ਸਮੇਂ ਉਹ ਇੁੱਕ ਦੂਸਿੇ ਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਰਜਹਾ ਇਸ਼ਕ ਜਣੇ ਖਣੇ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ | ਇਹ ਕੰਮ ਤਾਂ ਸੂਿਮੇ ਹੀ ਕਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਿਾ ਹੀਿ ਨੂੰ ਇਸ ਰਬਖੜੇ ਿਾਹ ਤੋਂ ਤੁਿਦਾ ਹੈ | ਇਸ਼ਕ ਜੁੱਗ ਦਾ ਗੁਿੂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਚੇ ਾ ਬਣਨਾ ਆਸਾਨ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕੋਈ ਾਹੇਵੰਦ ਸੌਦਾ ਹੈ ਇਸ ਵਪਾਿ ਰਵਚ ਕਦੇ ਰਕਸੇ ਨੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖੁੱਰਟਆ ਹੈ |ਇਸ ਰਵਚ ਰਜ਼ੰਦਗੀ ਹਾਿਨੀ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਿਾ ਕੁਝ ਗਵਾਉਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਵਚ -

ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਇਸ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਵਣਜ ਰਵਚੋਂ ,
ਰਕਸੇ ਪੁੰ ਨਾ ਬੁੱਧੜੀ ਦੰਮੜੀ ਹੈ |15

ਸੁੱਚਾ ਇਸ਼ਕ ਤਾਂ ਸੁੱਚੇ ਿੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਰਵਚ ਉਮਿ ਗੁਜ਼ਾਿਨਾ ਹੈ ਕਚੇ ਆਸ਼ਕ ਜਾਂ ਰਹਸਿ ਹਵਸ ਦੇ ਬੰਦੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੇਹਣਾ ਾਉਂਦੇ ਹਨ | ਸਾਚੇ ਆਸ਼ਕ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਤੋਂ ੋਰਕਆ ਰਗਆ ਹੈ | ਇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਰਵਛੋੜਾ ਹੋਿ ਰਤੁੱਖਾ ਕਿਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਰਵਛੋੜੇ ਦਾ ਹਮ ਾ ਕੋਈ ਕੋਈ ਹੀ ਸਰਹ ਸਕਦਾ ਹੈ | ਸਾਚੇ ਆਸ਼ਕ ਜਾਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਰਬ ਕੁ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਦੇ ਮਨਸੂਿ ਅਤੇ ਸਿਮਦ ਵਰਗੇ ਸੂ ੀਆਂ ਤੇ ਚੜਹ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਵਾਿ ਰਦੰਦੇ ਹਨ ਪਿੰਤੂ ਇਸ ਿਾਹ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੱਟਦੇ ਇਸ਼ਕ ਸਚੀ ਪਰੀਤ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਰਜਸ ਰਵਚ ਮੁਸ਼ਕ ਾਂ ,ਤਾਹਰਨਆਂ ਤੇ ਮੇਹਰਣਆਂ ਦੀ ਿੱਤੀ ਵੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਿਦੇ ਹਨ | ਇਸ਼ਕ ਇਕ ਰਚੁੱਟੀ ਚਾਦਿ ਰਜਹਾ ਹੈ ਰਜਸ ਉਪਿ ਹਵੁੱਸ , ਕਾਮਨਾ ਦਾ ਦਾਗ ਰਬ ਕੁ ਵੀ ਨਹੀਂ ਿੱਗਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਉਪਿ ਕੋਈ ਤੋਹਮਤ ਿੱਗਣ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ | ਮੈਦਾਨੇ ਇਸ਼ਕ ਰਵਚ ਕੁੱਦਣ ਵਾ ੇ ਜੂਝ ਮਿਨਾ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਅੰਦੋਂ ਨੁੱਸਣਾ ਰਬ ਕੁ ਹੀ ਨਹੀ ਜਾਣਦੇ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਰ ਖਦਾ ਹੈ ਰਕ

ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਮੀਆਂ ਇਨਹਾਂ ਆਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ
ਰਫ਼ਕਿ ਜ਼ਿਾ ਨਾ ਰਜੰਦ ਗਵਾਵਣੇ ਦਾ |16

ਹਵਾਲੇ

1. ਹਵਾ ਾ ਪੰਨਾ 31,ਜੀਤ ਰਸੰਘ ਸੀਤ ਦੀ ਰਕਤਾਬ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ ੂਰਿਮਕਾ ਸਮੇਤ
2 ਹਵਾ ਾ ਪੰਨਾ 31-32,ਜੀਤ ਰਸੰਘ ਸੀਤ ਦੀ ਰਕਤਾਬ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ ੂਰਿਮਕਾ ਸਮੇਤ
3 ਹਵਾ ਾ ਪੰਨਾ 43-44,ਜੀਤ ਰਸੰਘ ਸੀਤ ਦੀ ਰਕਤਾਬ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ ੂਰਿਮਕਾ ਸਮੇਤ
4 ਹਵਾ ਾ ਪੰਨਾ 18,ਜੀਤ ਰਸੰਘ ਸੀਤ ਦੀ ਰਕਤਾਬ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ ੂਰਿਮਕਾ ਸਮੇਤ ਰਵਚ 6ਵੇਂ ਪਰਹੇਂ ਦਾ ਸ਼ੂ ਅਤੇ 7ਵੇਂ ਪੌਂਹ ਦਾ ਅੰਤ. (ਹਵਾ ਾ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ 6ਵਾਂ ਪਰਹਾਂ ਦਾ ਆਰੰਿ ਅਤੇ 7ਵੇਂ ਪਰਹੇਂ ਦਾ ਅੰਤ ਾ)
5 ਹਵਾ ਾ ਪੰਨਾ 46,ਜੀਤ ਰਸੰਘ ਸੀਤ ਦੀ ਰਕਤਾਬ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ ੂਰਿਮਕਾ ਸਮੇਤ ਰਕੁੱਸਾ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ 132 ਵਾਂ ਪਰਹਾਂ
6 ਹਵਾ ਾ ਪੰਨਾ 46,ਜੀਤ ਰਸੰਘ ਸੀਤ ਦੀ ਰਕਤਾਬ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ ੂਰਿਮਕਾ ਸਮੇਤ ਰਕੁੱਸਾ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ 128ਵਾਂ ਪਰਹਾਂ
7 ਹਵਾ ਾ ਪੰਨਾ 56,ਜੀਤ ਰਸੰਘ ਸੀਤ ਦੀ ਰਕਤਾਬ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ ੂਰਿਮਕਾ ਸਮੇਤ ਰਕੁੱਸਾ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ 175ਵੇਂ ਪਰਹੇਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੂ ਵਾਰ ਆਂ ਸਤਰਾਂ
8 ਹਵਾ ਾ ਪੰਨਾ 56,ਜੀਤ ਰਸੰਘ ਸੀਤ ਦੀ ਰਕਤਾਬ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ ੂਰਿਮਕਾ ਸਮੇਤ ਰਕੁੱਸਾ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ 176 ਵੇਂ ਪਰਹੇਂ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ
9 ਹਵਾ ਾ ਪੰਨਾ 64 ,ਜੀਤ ਰਸੰਘ ਸੀਤ ਦੀ ਰਕਤਾਬ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ ੂਰਿਮਕਾ ਸਮੇਤ ਰਕੁੱਸਾ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ 212ਵਾਂ ਪਰਹਾਂ
10 ਹਵਾ ਾ ਪੰਨਾ 78 ,ਜੀਤ ਰਸੰਘ ਸੀਤ ਦੀ ਰਕਤਾਬ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ ੂਰਿਮਕਾ ਸਮੇਤ ਰਕੁੱਸਾ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ 272ਵਾਂ ਪਰਹਾਂ
11 ਹਵਾ ਾ ਪੰਨਾ 18 ,ਜੀਤ ਰਸੰਘ ਸੀਤ ਦੀ ਰਕਤਾਬ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ ੂਰਿਮਕਾ ਸਮੇਤ ਰਕੁੱਸਾ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ ਪਰਹ ਾ ਪਰਹਾਂ
12 ਹਵਾ ਾ ਪੰਨਾ 18 ,ਜੀਤ ਰਸੰਘ ਸੀਤ ਦੀ ਰਕਤਾਬ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ ੂਰਿਮਕਾ ਸਮੇਤ ਰਕੁੱਸਾ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ ਪਰਹ ਾ ਪਰਹਾਂ
13 ਹਵਾ ਾ ਪੰਨਾ 18 ,ਜੀਤ ਰਸੰਘ ਸੀਤ ਦੀ ਰਕਤਾਬ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ ੂਰਿਮਕਾ ਸਮੇਤ ਰਕੁੱਸਾ ਹੀਰ ਵਾਰਸਿ ਪਰਹ ਾ ਪਰਹਾਂ

ਅਸੀਂ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਆਣ ਮੈਦਾਨ ਰਿੇ ,
ਬੂਰਾਂ ਸੂਮਿ ਨੂੰ ਟਿੱਨੋਂ ਹੁੱ ਣਾ ਈ |
ਵਾਰਸਿ ਸ਼ਾਹ ਜੇ ਦਦਿ ਰਫ਼ਾਕਿ ਛੁਟੇ ,
ਇਕ ਕਟਕ ਰਾਂ ਆਖ ਰਕਸ ਝੁੱ ਣਾ ਈ |

ਵਾਰਸਿ ਦੀ ਹੀਰ ਦੇ ਰਵਚ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਸ਼ੰਕ ਪ ਸਾਚੇ ਸੁਚੇ ਰਪਆਰਾਂ ਵਾ ਾ ਹੈ ਇਹ ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਪਾਕ ਪਰਵੁੱਤਰਾਂ ਰਸ਼ਤਾ ਹੈ ਇਹ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਰਬ ਕੁ ਵੀ ਨਹੀਂ | ਦੁਰਨਆਵੀ ਪਰੀਤ ਕੇਵ ਉਸ ਸਾਚੀ ਪਰੀਤ ਤਕ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਮਾਤਰਾਂ ਹੈ | ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਅੰਦਰਾਂ ਆਸ਼ਕ ਪਾਕ ਦਾਮਨ ਰਿਹੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗ ੇ ਜਹਾਨ ਰਵਚ ਵੀ ਸੁਖ਼ੂ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਦੋਵੇਂ ਦਾਰਿਨਿਹਾ ਥੀ ਗਏ ਸਾਬਤ ,
ਜਾਇ ਰਿਰਿ ਨੇ ਡਾਰਾਂ ਬਕਾਇ ਮੀਆਂ |
ਦੋਵੇਂ ਰਿਹ ਮਜਾਜ਼ੀ ਦੇ ਗਏ ਸਾਬਤ ,

ਨਾ ਰਸਦਕ ਦੇ ਗਏ ਰਵਹਾਇ ਮੀਆਂ |17
ਸਯਦ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ 76-77 ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਕੇ 1799 ਈਸਵੀ ਰਵਚ ਪਾਕਪੁੱਟਣ ਰਵਚ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਰਹਾਇਸ਼ ਮ ਕਾ ਹਾਂਸ ਤੋਂ ਕੇਵ 12 ਰਕੋਮੀਟਰ ਰਵਥ ਤੇ ਸੀ ਤੇ ਅ ਾਹ ਨੂੰ ਰਪਆਰਾ ਹੋ ਰਗਆ ਸੀ|

14 ਹਵਾ ਾ ਪੰਨਾ 29 ,ਜੀਤ ਰਸੰਘ ਸੀਤ ਦੀ ਰਕਤਾਬ ਹੀਰ ਵਾਰਿਸ ਭੂਰਿਮਕਾ ਸਮੇਤ ਰਕੁੱਸਾ ਹੀਰ ਵਾਰਿਸ 59ਵੇਂ ਪਰਹੇਂ ਦਾ ਆਰੰਭ

15 ਹਵਾ ਾ ਪੰਨਾ 39 ,ਜੀਤ ਰਸੰਘ ਸੀਤ ਦੀ ਰਕਤਾਬ ਹੀਰ ਵਾਰਿਸ ਭੂਰਿਮਕਾ ਸਮੇਤ ਰਕੁੱਸਾ ਹੀਰ ਵਾਰਿਸ 105 ਵੇਂ ਪਰਹੇਂ ਦੀਆਂ ਅੰਤ ਿਆਂ ਸਤਰਾਂ

16 ਹਵਾ ਾ ਪੰਨਾ 72 ,ਜੀਤ ਰਸੰਘ ਸੀਤ ਦੀ ਰਕਤਾਬ ਹੀਰ ਵਾਰਿਸ ਭੂਰਿਮਕਾ ਸਮੇਤ ਰਕੁੱਸਾ ਹੀਰ ਵਾਰਿਸ 245 ਵਾਂ ਪਰਹਰਾ

17 ਹਵਾ ਾ ਪੰਨਾ 18 ,ਜੀਤ ਰਸੰਘ ਸੀਤ ਦੀ ਰਕਤਾਬ ਹੀਰ ਵਾਰਿਸ ਭੂਰਿਮਕਾ ਸਮੇਤ ਰਕੁੱਸਾ ਹੀਰ ਵਾਰਿਸ 604 ਵੇਂ ਪਰਹੇਂ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ